

1 וְעוֹבְלָא. מבררת הגמרא: וְכֵּהָ הִיא המדה שנקראת 'עוֹבְלָא'.
2 מבארת הגמרא: שמדה זו גודלה כמו חלק אֶחָד מִמִּשְׁנָה חלקים
3 שיש בְּרִבְעֵי הקב, והיינו ביצה וחמישית ביצה.
4 הנה המדות שנשנו עד עתה בברייתא הן מדות של דבר יבש כגון
5 קמח, עתה מבארת הברייתא מה הן שיעורי המדות שמודרים
6 בהם דבר לח. ממשכיבה הברייתא: וְכֵּהָ הִיא הַלֵּךְ הוּא עוֹשֶׂה שיעורים
7 אלו, הֵן – שנים עשר לוגין, שזה כמות תרסק ביבש, וְחֵצִי הֵן –
8 ששה לוגין, שזהו קב וחצי, וְשְׁלִישִׁית הֵן – שליש) הֵן – ארבעה
9 לוגין, שזהו קב, וְרִבְעִית הֵן – רבע) הֵן – שזה שלשה לוגין, וְלֹא –
10 שש ביצים, וְחֵצִי לֹא – שלש ביצים, והיינו תומן, וְרִבְעִית הלוג,
11 והיינו ביצה ומחצה, שזהו חצי תומן, וְשְׁמִינִית הלוג, והיינו שלש
12 רבעי הביצה, וְאֶחָד מִשְׁמוֹנֶה בְּשְׁמִינִית – שמינית משמינית הלוג
13 והוא חלק אחד משישים וארבע חלקים שיש בלוג. מוסיפה
14 הברייתא: ומדה זו (האחרונה) ששנינו, וְהוּא השיעור של מדה
15 'קִרְטָבוֹ' שהוזכרה במשנה (מקואות פ"ז מ"ב, מ"ד) ובגמרא (חולין כו. כמות
16 כו.).
17 שנינו בתחילת הברייתא, שמדות היבש הן, תרסק וְשֹׁה שלשה
18 קבין, וחצי תרסק (שזה קב וחצי), וקב וחצי קב וכו', ולא הוזכר
19 שאפשר לעשות מדה של שני קבין, הגמרא מבררת מדוע. שואלת
20 הגמרא: וְלֵעֲבִיד נְמִי מדה של קָבִיִּים שזה שליש סאה, כמו שבמדת
21 הלח יש שליש ההין. מבארת הגמרא: אין עושים מדה של שני
22 קבין משום דְאֵתִי לְאִיחְלוּפִי מדה זו בְּתִרְקָב שהיא שלשה קבין,
23 שכיון שההבדל ביניהם הוא רק שליש, לא יבחין הלוקח שהמוכר
24 מודד לו בקביים אף ששילם עבור תרסק.
25 מדייקת הגמרא: מזה שחוששים לכך, אִלְמָא טַעֲנוּ אִינְשֵׁי תִּלְתָּא –
26 רואים שמצוי הדבר שאנשים טועים במדות שההבדל ביניהם הוא
27 רק שליש, ומקשה הגמרא: אִי הָבִי שאנשים טועים בשליש, מדת
28 קָב נְמִי לֹא לֵעֲבִיד, משום דְאֵתִי לְאִיחְלוּפִי בְּחֵצִי תִרְקָב שזה קב
29 וחצי, וההבדל בין קב ותרסק הוא שליש. אלא ודאי אין חשש
30 שיתעו בשליש, ואם כן מדוע אין עושים מדת קביים.
31 מבארת הגמרא: באור אחר מדוע אין עושים מדת קביים: אִלְמָא
32 מדת קָבִיִּים הֵינּוּ מִטְּעָמָא דְלֹא עָבִיד, משום דְאֵתִי לְאִיחְלוּפִי בְּחֵצִי
33 תִרְקָב שזהו קב וחצי. וההבדל בין קביים לחצי תרסק הוא רבע
34 שזה פחות משליש, ובזה אנשים טועים.
35 מדייקת הגמרא: מכך שחוששין שיתעו בין קביים לחצי תרסק,
36 אִלְמָא טַעֲנוּ אִינְשֵׁי רִבְעָא – מוכח מכאן שאנשים טועים ומחליפים
37 בין שתי מדות כשההבדל ביניהם הוא רק רבע משיעורן, ומקשה
38 הגמרא: אִי הָבִי שטועים ברבע, גם את מדות חֲצִי תוֹמָן וְעוֹבְלָא לֹא
39 לֵעֲבִיד את שניהם, כיון שמדת חצי תומן גדולה מעובלל רק
40 בחמישית שזה פחות מרבע, ואם טועים ברבע כל שכן שטועים
41 בחמישית ויבואו להחליף ביניהם. מתרצת הגמרא: אִמָּר רַב שְׁפָא,
42 מִדּוֹת קְטָנוֹת בְּקִיָּא בְּהוּ אִינְשֵׁי – אנשים בקיאים היטב בשיעורי
43 המדות הקטנות, וכיון שמדות חצי תומן ועובלל קטנות הם, אין
44 חשש לרמאות שמידוד בעובלל ויטול דמים כמדת חצי תומן כיון
45 שהקונה יבחין בדבר.
46 עוד מקשה הגמרא על המסקנא שטועים ברבע: אם כן, מדות
47 שְׁלִישִׁית הֵן וְרִבְעִית הֵן לֹא לֵעֲבִיד – שלא יעשו את שניהם
48 כיון שההבדל ביניהם הוא רק רבע, שהרי הֵן הוא שנים עשר
49 לוגין ונמצא ששלישית ההין זה ארבעה לוגין ורביעית ההין זה
50 שלשה לוגין ויבואו להחליף זה בזה שהרי אינם מדות קטנות.
51 מתרצת הגמרא: כִּיּוֹן דְהוּא בְּמִקְדָּשָׁא לֹא נִזְרוּ בְּהוּ רִבְעָן – כיון
52 שבמדות אלה השתמשו בבית המקדש לא גזרו עליהם חכמים
53 לאוסרן גם בשאר המקומות. שואלת הגמרא: בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ עצמו
54 נָמִי לִנְזוֹר שלא ישתמשו בהם, מפני החשש שיתעו בזה. מבארת
55 הגמרא: בְּהֵינּוּ דִּירִיּוֹן הֵן ולא יטעו, ועל כן אין טעם לחשוש
56 ולאסור.
57 הגמרא מביאה דינים נוספים בענייני מדות ומקח וממכר: אִמָּר

58 שְׁמוּאֵל, אֵין מוֹסִיפִין עַל הַמִּדּוֹת יוֹתֵר מִשְׁתּוֹת – אם רוצים בני העיר
59 להוסיף על גודל המדות שהיו נהוגות עד עתה, אינם רשאים
60 להוסיף יותר משישית מגודלם, וכגון שאם המדה היתה עד עתה
61 של חמשה ביצים אין רשאים להגדילה אלא רק עד ששה ביצים.
62 עוד דין אמר שמואל: וְלֹא עַל הַמִּטְבֵּעַ יוֹתֵר מִשְׁתּוֹת – וכן אם רצו
63 להגדיל את ערך המטבעות, שלא יוסיפו יותר משתות מערכם
64 הקודם. עוד דין אמר שמואל: וְהַמִּשְׁתָּכֵר אֵל יִשְׁתָּכֵר יוֹתֵר מִשְׁתּוֹת
65 – חנוני הקונה יין ופירות מסוחר גדול, ומוכר ללקוחות מעט מעט
66 במחיר יקר ממה שקנה, יכול למכור את סחורתו במחיר שגבוה
67 בשישית יותר ממה ששילם ולא יותר.
68 הגמרא מבררת מהו טעמו של שמואל בדין הראשון. מבררת
69 הגמרא: דינו הראשון של שמואל שאֵין מוֹסִיפִין עַל הַמִּדּוֹת יוֹתֵר
70 מִשְׁתּוֹת, מֵאֵי טַעָמָא. אִלְמָא מִשּׁוּם אִפְקוּעֵי תִרְעָא – שייקרו את
71 המחיר, והיינו שכמיון שיבואו לייקר את מחיר התבואה משום
72 הגדלת המדה, יוסיפו יותר מכפי השיעור שגדלה המדה, אם כן
73 שְׁתּוֹת נְמִי לֹא יוסיפו על המדות, שהלא גם בשמוסיפים רק שתות
74 שייך טעם זה. מבארת הגמרא טעם אחר: אִלְמָא טַעֲם הדבר הוא
75 מִשּׁוּם שכשמוסיפים על המדות יש אֲוִנָא לסוחרים שלא יודעים
76 שהשתנו המדות, ומוכרים במדות החדשות במחיר הקודם, ולכך
77 תיקנו שלא יוסיפו יותר משישית כדי שהאונאה שתהיה להם לא
78 תהיה יותר משישית דְלֹא לְהֵיבּוּ בִּיטוּל מִקָּח – כדי שלא יתבטל
79 המקח, שכיון שאין האונאה הנגרמת לסוחרים יותר משתות, אין
80 המקח מתבטל. שואלת הגמרא: וְהָאִמָּר רַבָּא, כָּל דְכֵר שְׁנִמְכֵר
81 בְּמִדָּה וְשְׁנִמְכֵר בְּמִשְׁקָל וְשְׁנִמְכֵר בְּמִנְיָן, אִפִּילוּ אִם הִיה במכירתו
82 פְּחוֹת מִכְרֵי אֲוִנָא – אונאה בפחות משישית, חֲזוֹן –[בטל] המקח.
83 ואם כן אף אם מוסיפים על המדות פחות משישית המקח מתבטל.
84 ביאור חדש לדינו של שמואל שאֵין מוֹסִיפִין עַל הַמִּדּוֹת יוֹתֵר
85 משתות. מבארת הגמרא: אִלְמָא הַטַּעֲם שאֵין להגדיל את המדות
86 ביותר משישית הוא, דְלֹא לְהֵיבּוּ פְּסִידָא לְתִרְעָא – לסוחר שלא יודע
87 שהגדילו את המדות, ואם יגדילו המדות ביותר משישית, והוא
88 ימכור במחיר של המדות הקודמות יפסיד, שהרי כל הריח
89 שמוותר לו להריח הוא שישית. אבל עד שישית אפשר להגדיל
90 את המדות, ואנחנו הסוחר שלא ידע לא ירויח כיון שכנגד מה
91 שהוסיף שישית על המחיר ששילם על סחורתו, מוסיף שישית על
92 הכמות, אך מכל מקום אין זה כל כך חסרון שנאסור מחמת זה
93 שלא להוסיף כלל על המדות, שהעיקר הוא שלא יפסיד.
94 מקשה הגמרא על ביאור זה: וכי יתכן לומר שהעיקר הוא שפְּסִידָא
95 הוא דְלֹא לְהֵיבּוּ לֵיה – לא יזיהל לו הפסד, רְוּחָא לֹא בְּעִי – ולהרויח
96 אינו צריך, וכי מה שזָנָן וְזָנִין –[קנה ומכר] את התבואה זה רק כדי
97 שְׁתִּירָא אִיקָרִי –[סוחר יקרא], הרי בוודאי מה שאינו מרויח בזה
98 שטורח לקנות התבואה במקום רחוק ונוסע לכאן למוכרה, גם כן
99 נחשב הדבר להפסד. ואם הַטַּעֲם הוא רק מפני שחוששים שלא
100 יפסיד היה צריך לומר שאֵין מוֹסִיפִים עַל הַמִּדּוֹת אלא פחות
101 משישית אבל שישית לא, כדי שיהיה לסוחר [שלא ידע שבמקום
102 זה הגדילו את המדות] ריוח מועט, ואז נחשב שלא הפסיד ולא
103 הריח.
104 הגמרא מביאה טעם חדש לדינו של שמואל: אִלְמָא אִמָּר רַב הַסְרָא,
105 שְׁמוּאֵל שאמר את הדין שאֵין מוֹסִיפִין עַל הַמִּדּוֹת יוֹתֵר מִשְׁתּוֹת,
106 קָרָא אֲשֶׁבַח וְדַרְשׁ – פסוק מצא וממנו דרש את הדין שאמר,
107 שכתוב (יחזקאל מה יב) 'וְהִשְׁקַל עֲשָׂרִים גֵּרָה עֲשָׂרִים שְׁקָלִים הַמִּשָּׁה
108 וְעֲשָׂרִים שְׁקָלִים עֲשָׂרָה וְהַמִּשָּׁה שְׁקָל הַמִּנָּה וְהִנֵּה לָכֶם' – הפסוק
109 מלמד שמנה של הקדש הוא צירוף של שלשה מנים שנהגו
110 בשלשה מקומות. שיש מקומות שהמנה הוא חמשה עשר סלעים,
111 ויש מקומות שהמנה הוא עשרים סלעים, ויש שהוא עשרים
112 וחמשה סלעים. וכולן יחד זה ששים סלעים והוא מנה של הקדש.
113 ובכל סלע יש עשרים גרה שהם מעות קטנות וכמו שכתוב בפסוק
114 שהשקל הוא עשרים גרה.

הוא, מתי יעבר החדש ונשפירך שבר' נאמר על מפקיעי השערים, 57
 שאומרים מתי יעבור החדש של הקציר ונמכור את התבואה 58
 ביוקר. וזה שכתב ונפתחה בר' נאמר על אוצרי הפירות, האומרים, 59
 מתי תבוא שנת השבה, שנת השמיטה, ונפתח את אוצרות 60
 התבואה למוכרה ביוקר. להקטין איה' אלו המוכרים במדה 61
 קטנה. להגדיל שקל' הם המלוים בריבית, שמגדילים את כספם 62
 על ידי הריבית. וכתב עליהם (שם ח ו) 'נשבע ה' בנאון יעקב אם 63
 אשבה לנצח כל מעשיהם', שה' נשבע בשמו שלא ישבח את 64
 מעשיהם אלא יענישם. 65
 מבררת הגמרא: 'אוצרי פירות' כגון מאן – מי מצאנו שהיה עושה 66
 כן. אמר רבי יוחנן, כגון 'שכתי אצר פירות'. 67
 הגמרא מביאה את הנהגות האמוראים כדי שלא יבואו לידי 68
 הפקעת שערים: אבהו דשמואל, מובין להו לפירי בתרעא חרפא – 69
 היה מוכר את פירותיו בזמן השער המוקדם, והיינו בזמן הגורן, 70
 בתרעא חרפא – כמחיר אותו שער שהוא זול, כדי שכולם ימכרו 71
 בזמן זה את פירותיהם, והשער של כל השנה יזול וישאר נמוך. 72
 אבל שמואל בריה משהי לפירי – היה משהה את הפירות אצלו עד 73
 שעת היוקר, ומובין להו בתרעא אפלא – ומוכר אותם בזמן השער 74
 המאוחר בתרעא חרפא – כמחיר השער הזול. שאלו מהם – מארץ 75
 ישראל לבבל, טבא דאבא מדברא – טוב מעשה אביו של שמואל 76
 יותר ממעשה שמואל בנו. 77
 שאלת הגמרא: מאי טעמא טובה הנהגת האב. משיבה הגמרא: 78
 שמואל דתרעא דריות, ריות – השער שכבר הזול, ישאר זול כל 79
 השנה, וטוב עשה אביו של שמואל שקדם שעלה השער מכר את 80
 פירותיו בזול, וגרם שלא יתייקר השער כלל, ואילו שמואל גרם 81
 להוריד את השער רק לאחר שכבר נתייקר, ודבר זה פחות טוב, 82
 כיון שאחרי שהתייקר השער קשה יותר להזילו. 83
 הגמרא מביאה אופן שמותר לאצור פירות: אמר רב, עושה אדם 84
 את קבו' – קב פירות שלו' אוצר, והאיסור הוא רק לקנות מהשוק 85
 כדי לשמור באוצר. ומביאה הגמרא ראיה: תניא נמי הכי 86
 בתוספתא (ע"ז פ"ה ה"א) אין אוצרים פירות כשהם דברים שיש בהן 87
 צורך לחיי נפש, כגון יינות, שמנים וסלתות, אבל תבלין ובמון 88
 וסלפילין, שאין בהם צורך לחיי נפש, מותר לאצור. מבארת 89
 הברייתא: במה דברים אמורים שאסור לאצור פירות שיש בהם חיי 90
 נפש, בלוקח מן השוק כדי לאצורם, אבל במקנים לאוצר פירות 91
 משלו, מותר. 92
 ממשיכה התוספתא: ומותר לאדם לאצור פירות בארץ ישראל 93
 לצורך שלש שנים מסוימות, שהם, ערב שביעית – שנה שישית, 94
 ושביעית, ומוצאי שביעית – שנה שמינית, כדי שתהיה לו תבואה 95
 בשנים אלו למכור לאנשים, ולא ימותו ברעב בשנים שאין בהם 96
 תבואה. דין נוסף בתוספתא: ובשני בצורת, אפילו קב חרובין שהוא 97
 דבר מועט, וממין שאין בו חיי נפש, לא יאצור, מפני שמכנים מארה 98
 – כללה בשערים, כלומר גורם לייקור השער. 99
 אמר ליה רבי יוסי ברי רבי חנינא לפונא שמעיה – לשמשו שהיה שמו 100
 'פונא', פוק – צא ואצר לי פירי לשלש שנים, לערב שביעית, 101
 ושביעית, ומוצאי שביעית. 102
 ברייתא נוספת בדיון פירות שיש בהם חיי נפש: תנו רבנן, אין 103
 מוציאין פירות מארץ ישראל לחוץ לארץ, כשהם דברים שיש בהן 104
 חיי נפש, כגון יינות, שמנים וסלתות. רבי יהודה בן בתירא חולק 105
 ומתיר ביו, מפני שבכך שמוציאו הוא מפקע את התיפלה – דברים 106
 בטלים חסרי טעם הבאים מתוך השכרות. ממשיכה הברייתא: 107
 וכשם שאין מוציאין מארץ ישראל לחוץ לארץ, כך אין מוציאין 108
 אותן מארץ ישראל לבוירא, אף שסוריא נכבשה על ידי דוד המלך, 109
 כיון שהיה יחיד בכיבושה דינה כחוצ לארץ, לפי שכבוש יחיד 110
 אינו כיבוש. ורבי חולק, ומתיר להוציא דברים שיש בהן חיי נפש 111

והוקשה לשמואל על מה שכתוב בפסוק שמנה הוא שישים 1
 סלעים: מנה מאתן וארבעין הוו – וכי במנה יש מאתים וארבעים 2
 דינרים, הרי מנה אינו אלא מאה זוז. וביאר שמואל את הפסוק, 3
 אלא, שמע מנה מפסוק זה תלת – שלשה דינים ובכך יבואר 4
 הפסוק. שמע מנה דין ראשון, שמנה של קדש כפול הנה ממנה של 5
 חולין. ובתחילה שהיה במנה של חולין מאה דינרים היה במנה של 6
 הקדש מאתים דינרים. ושמע מנה דין שני, שמוסיפין על המדות 7
 ועל המטבעות, שהרי כאן הוסיפו שלשה על המטבע, ומנה של 8
 חולין שזה לאחר ההוספה מאה ועשרים דינרים שהם שלשים 9
 סלעים. ומנה של קודש שזה לאחר ההוספה מאתים וארבעים 10
 דינרים שהם שלשים סלעים. ומכך שמבואר בפסוק שמוסיפים על 11
 המדות והמטבעות שישית, ולא חוששין להפסד הסוחר שלא ידע 12
 זאת, ואין מבואר בפסוק שמוסיפין אף יותר משתות, לומדים 13
 שאסור להוסיף יותר משתות, כיון שחוששין להפסד של סוחר 14
 שלא ידע שהוסיפו, וכיון שיוסיף לתת סחורה יותר משישית ויקח 15
 את המחיר הישן יפסיד. ומכאן למד שמואל את דינו שמותר 16
 להוסיף על המדות רק עד שישית, שלהפסד חוששין ולזה שלא 17
 ירויח אין חוששין. ושמע מנה דין שלישי, שתותא מלבר – שישית 18
 מבחוץ, היינו שאת השישית שמוסיפים יש לחשב אותה כאילו 19
 באה מבחוץ, שמחלקים את הקרן לחמש חלקים ועוד חלק כזה 20
 מוסיפים, שאחר שיוסיפו חלק זה הוא יהיה שישית מהכל. אבל 21
 אין מחלקים את הקרן לשש חלקים וחלק אחד כזה מוסיפים. 22
 שהרי כך רואים בפסוק שהוסיפו עשרים למאה, דהיינו שחילקו 23
 את המאה לחמש חלקים והוסיפו חלק אחד דהיינו עשרים, ואחר 24
 שנדיה מאה ועשרים, חלק זה הוא שישית מהכל. 25
 ועתה מובן מה שנאמר בפסוק שמנה הוא הקדש הוא שישים 26
 סלעים שהם מאתים וארבעים דינרים. שהרי מנה של חול היה 27
 מאה דינרים ונוסף לו שישית מבחוץ שזה עשרים, ונמצא 28
 ששיעורו עתה הוא מאה ועשרים, ומנה של קודש כפול ממנה של 29
 חול ולכך שיעורו הוא מאתים וארבעים. 30
 הגמרא מביאה עוד בענין שיעור ההוספה על המדות: רב פפא בר 31
 שמואל, תקין ביילא בר תלתא קפיו – תיקן כלי מדה שיש בה 32
 תשעה לוגין. אמרו ליה – לרב פפא: והא אמר שמואל שאין מוסיפין 33
 על המדות יותר משתות ומדה זו גדולה ביותר משישית ממדת חצי 34
 תרסק שהזכירה בברייתא (לעיל פ"ט), שהרי חצי תרסק זה קב וחצי 35
 דהיינו ששה לוגין, ומדה של תשעה לוגין גדולה בשליש משהה 36
 לוגין. אמר להו רב פפא, אגא, ביילא תרתא תקיני – מדה חדשה 37
 תיקנתי. שלא היה בעיר מדה קודמת, ועל כן אין חשש להפסד 38
 הסוחרים. 39
 מסיימת הגמרא: שדרה – [שלח] רב פפא את המדה החדשה 40
 לפומבדיתא, ולא קבלוה – לא קיבלו אותה להשתמש בה, ואפילו 41
 שלא היו שם מדות אחרות. שדרה לפאפוניא, ושם קבלוה, וקרו 42
 ליה – קראו למדה זו ריו פפא – 'מדת רב פפא'. 43
 (סמן לזכרון הברייתות המובאות להלן: אוצרי פירות, אין אוצרים, 44
 ואין מוציאין, ואין משתכרין, שעמים בביצים, מתריעין, ולא 45
 מוציאין). 46
 ברייתא בגנות העושים משא ומתן שלא כדיו: תנו רבנן (דף א"ר רבא 47
 פ"ב ה"ה), אוצרי פירות – קונים הרבה פירות בשוק ושומרים אותם 48
 באוצר, ועל ידי כך מתמעטים הפירות בשוק ומתייקר מחירם, 49
 וחוזרים ומוכרים אותם ביוקר. ומלוי בריבית, ומקמיני איה – 50
 שמוכרים פירות במשקל, ושוקלים במדה קטנה מהאמת, ונמצא 51
 שהלוקח מקבל פירות בשיעור פחות ממה ששילם עליו. ומפקיעי 52
 שערים – שמוכרים במחיר גבוה מהשער הקבוע בשוק. גליהן 53
 הקתוב אומר (עמוד ס"ד) 'שמעו זאת השאפים אביון ולשביט עניי 54
 ארץ, לאמר מתי יעבר החדש ונשפירך שבר והשבת ונפתחה בר 55
 להקטין איה' ולהגדיל שקל ולענות מאוני מרמה', ופירוש הפסוק 56